

הלכות עדות פֿרק ב

א. אין עדים זוממין נהרגין ולא לוקין ולא משלמין, עד שיהיו שניהם ראויין לעדות, ויוזמו שניהם, אחר שנגמר הדין. אבל אם הוזם אחד מהן בלבד, או שהוזמו שניהם קדם גמר דין, או שהוזמו שניהם אחר גמר דין ונמצא אחד מהן קרוב או פסול אין נענשין: אף על פי שהוזמו, ונפסלו לכל עדות שבתורה.

ב. נהרג זה שהעידו עליו, ואחר כך הוזמו אינן נהרגין מן הדין: שנאמר "כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו" (דברים יט, יט), ועדין לא עשה; ודבר זה, מפי הקבלה. אבל אם לקה זה שהעידו עליו, לוקין. וכן אם יצא הממון מיד זה ליד זה בעדותן חוזר לבעליו, ומשלמין לו.

ג. היו העדים שלושה, אפלו מאה אם העידו בבית דין זה אחר זה, והעיד כל אחד מהן אחר חברו בתוך כדי דבור, והוזמו מקצתן אינן נענשין: עד שיוזמו כלן.

ד. אבל אם היה הפסק בין זה לזה יתר מפדי דבור, שהוא כדי שאלת שלום תלמיד לרב הרי נחלקה העדות, והשנים שהוזמו נענשין, והשנים האחרים שהיה בין דבריהם ודברי הראשונים הפסק, אין נענשין: ואף על פי שבטלה העדות כלה, מפני שהן פת אחת, הואיל ונפסל מקצתה, נפסלה כלה.

ה. העיד האחד ונחקרה עדותו, ואמר השני אף אני כמוהו, או שאמר הין וכיוצא בזה, והוזמו שניהם הרי שניהם נהרגין או לוקין או משלמין: שכל עד שאמר אחר עדות חברו הין, הרי זה כמי שנחקר והעיד כמו שהעיד חברו. ואין לעדים זוממין שגגה, לפי שאין בהן מעשה; לפיכך אין צריכין התראה, כמו שבארנו.

ו. כשם שהשנים מזימין את המאה, אם העידו המאה בבת אחת כך הן מזימין אותן: אפלו היו חמשים פת, ובאו שנים אחר שנים.

ז. כיצד: פת שהעידה על ראובן שהרג שמעון בירושלים, ובאו שני עדים והזימוה, ובאה פת שניה והעידה אותה עדות עצמה שראובן הרג שמעון בירושלים, ועמדו אותן השנים והזימו גם זאת הפת השניה, וכן השלישית, והרביעית אפלו הן מאה כלן נהרגין על פי אלו השנים.

ח. פת שהעידה על ראובן שהרג שמעון, ובאה פת שניה והזימה את הפת הראשונה יהרגו העדים הזוממין, וינצל ראובן. באה פת שלישית, והזימה את הפת השניה תהרג הפת השניה וראובן, ותנצל הפת הראשונה. באה פת רביעית, והזימה את הפת השלישית תהרג הפת השלישית והפת הראשונה, וינצל ראובן ותנצל הפת השניה. וכן אפלו הן מאה פת, זו מזימה את זו כנסת וכת יוצאה.

ט. עדים שהעידו על איש טרפה שהרג, והוזמו אין נהרגין: שאפלו הרגוהו בידיהן אינן נהרגין, לפי שהוא טרפה. וכן העדים שהיו טרפה, והעידו בדבר שחייבין עליו מיתת בית דין, והוזמו אין נהרגין: שאם יוזמו זוממיהן אין זוממיהן נהרגין, שלא הזימו אלא טרפה.

י. עדים שהעידו על אחד, והרשיעוהו רשע שאין בו לא

מלקות ולא חיוב ממון, ואחר כך הוזמו הרי אלו לוקין, אף על פי שלא זממו להלקות זה ולא לחיבו ממון.

יא. ביצד: העידו על כוהן שהוא חלל, כגון שהעידו ואמרו בפנינו נתגרשה אמו או נחלצה במקום פלוני ביום פלוני, והוזמו הרי אלו לוקין. וכן אם העידו על אדם שהרג בשגגה, והוזמו לוקין, ואינן גולין. העידו על שורו שלזה שהרג את הנפש, והוזמו לוקין, ואין משלמין את הכפר. העידו עליו שנמכר בעבד עברי, והוזמו לוקין. וארבעה דברים אלו, מפי הקבלה הן.

יב. כך קבלו חכמים, ששנים שהרשיעו את הצדיק והצדיקו את הרשע בעדותן, ובאו אחרים והזימום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע הרי עדים הראשונים לוקין, אף על פי שלא הרשיעו את הצדיק להלקותו. אבל אם העידו עליו שאכל בשר בחלב, או לבש שעטנז הרי אלו לוקין משום שנאמר "ועשיתם לו, כאשר זמם לעשות לאחיו" (דברים יט, יט).

יג. שנים שהעידו על ראובן שנאף עם בת כוהן, ונגמר דין ראובן לחנק ודין הנואפת לשרפה, ואחר כך נמצאו זוממין הרי אלו נחנקין, ואינן נשרפין; ודבר זה קבלה.

הלכות עדות פרק כא

א. שנים שהעידו שגרש פלוני אשתו ולא נתן לה כתובה, והוזמו, והלוא בין היום בין למחר, אם גרש סופו לתן כתובה אומרין פמה אדם רוצה לתן בכתבתה שלזו כשתמכר אותה בטובת הניה, ומשלמין את דמי טובת הניה זו.

ב. ומשערין באשה ובכתבתה, שאם היתה האשה חולה או זקנה, או שהיה שלום בינה לבין בעלה אין דמי הכתובה כשתמכר, כמו דמיה אם היתה האשה בריאה וקטנה, או יש ביניהן קטטה: שזו קרובה מן הגרושין, ורחוקה מן המיתה.

ג. וכן אין טובת הניה שלכתבה המרבה, כפי טובת הניה שלכתבה המועטת, שאם היתה כתבתה אלה והרי היא נמכרת בטובת הניה במאה, אם היתה מאה אינה נמכרת בעשרה אלא בפחות. ודברים אלו, כפי מה שישערו הדיינים.

ד. העידו על זה שהוא חייב לפלוני אלה זוז, על מנת לתן מכאן ועד שלושים יום, והלוה אומר, עד חמש שנים אחר השלושים יום, ונמצאו זוממין אומדין פמה אדם רוצה לתן ויהיו בידי אלה זוז חמש שנים, ומשלמין כן ללוה. וכן כל כיוצא בזה.

ה. העידו על שורו שלזה שנגח, ונמצאו זוממין משלמין חצי נזק; ואם אין השור שויה חצי נזק משלמין דמי השור בלבד, שאין משלם אלא מגופו. לפיכך אם העידו עליו שאכל פרות, או שבר פלים כדרך הלוחו משלמין נזק שלם. וכן כל כיוצא בזה.

ו. העידו על פלוני שהפיל שן עבדו, ואחר כך סמא את עינו, והוזמו משלמין לאדון דמי העבד, ודמי עינו. העידו שסמא

את עינו, ואחר כך הפיל את שנו, והוזמו, ונמצא הדבר הפך, שהאדון הפיל את שנו, ואחר כך סמא את עינו משלמין דמי עין לעבד. וכן כל פיוצא בזה.

ז. עדי קנוי וסתירה שהוזמו, לוקין. בא עד אחד והעיד שזנת אחר הקנוי והסתירה, ונמצא אותו העד זומם משלם כתבתה. היו שנים, הן עדי הקנוי והסתירה והטמאה, ונמצאו זוממין משלמין כנגד הכתבה, ואין לוקין. ולמה לא יהרגו, והרי העידו בטמאה לפי שלא התרו בה.

ח. שנים שהעידו על זה שגנב וטבח או מכר, והוזמו משלמין לו את הכל. העידו שנים שגנב, והעידו שנים אחרים שטבח או מכר, והוזמו אלו ואלו הרי הראשונים משלמין לו תשלומי כפל, והאחרונים משלמין תשלומי שנים או שלושה.

ט. הוזמו האחרונים בלבד הרי הגנב משלם תשלומי כפל, והעדים האחרונים משלמין לגנב תשלומי ארבעה וחמשה. נמצא אחד מן האחרונים זומם, בטלה עדות שניה; נמצא אחד מן הראשונים זומם, בטלה כל העדות שאם אין גנבה, אין הטביחה או המכירה מחייבת אותו לשלם כלום.

י. שנים שהעידו שאכל זה שדה זו שלוש שנים, ונמצאו זוממין משלמין לבעל השדה דמי השדה. העידו שנים שאכלה שנה ראשונה, ושנים שאכלה שנה שניה, ושנים שאכלה שנה שלישית, והוזמו כלם משלשין ביניהן: שאף על פי שעדות החזקה שלוש עדיות, הרי הן כעדות אחת להזמה.

יא. לפיכך שלושה אחים, ואחד מצטרף עם כל אחד ואחד מהן והעידו בשנה שנה הרי אלו שלוש עדיות, ותתקיים בהן החזקה. והם כעדות אחת להזמה: שאם הוזמו כלם הרי שלשת האחין משלמין חצי דמי השדה, וזה שנצטרף עם כל אחד מהן משלם חצי דמיה.

יב. שלוש כתי עדים שנתקיים בעדותן ששור זה מועד, ונמצאת כת ראשונה ושניה זוממין כלן פטורין. נמצאו שלשתן זוממות, כלן חייבין לשלם חצי נזק שאף על פי שהוא תם, משלם חצי נזק. במה דברים אמורים, בשהיו כלן רומזין זה את זה, או שבאו רצופין, או שהיו מכירין בעל השור ולא הפירו השור. אבל אם אין שם אחד מאלו, הרי כת ראשונה ושניה פטורין שהרי הם אומרים, לא באנו אלא לחיבו חצי נזק, ולא ידענו שתבוא כת אחרת, ויעשה מועד.

יג. וכן שנים שהעידו בבן סורר ומורה עדות הראשונה, ובאו שנים אחרים והעידו עליו עדות האחרונה שבה יהרג, והוזמו שתיהן כת הראשונה לוקה, ואינה נהרגת, מפני שיכולים לומר, להלקותו באנו; אבל כת האחרונה נהרגת, שעל פיהם בלבד הוא נהרג. היתה הכת האחרונה ארבעה, שנים אומרים בפנינו גנב, ושנים אומרים בפנינו אכל, והוזמו כלן נהרגין.

יד. העידו שנים שגנב זה נפש מישראל ומכרו, והוזמו הרי אלו נחנקין. העידו שנים שגנבו, והעידו שנים אחרים שמכרו בין שהוזמו עדי גנבה, בין שהוזמו עדי מכירה כל כת מהן שהוזמה נהרגת, שהגנבה היא תחלת חיובו שלזה מיתה.

טו. העידו שנים שמכרו לזה הישראלי, והוזמו, ולא היו שם

עדים שגנבו הרי אלו פטורין: שאפלו לא הוזמו, לא היה זה נהרג, מפני שיכול לומר, עבדי מכרתי. באו עדי גנבה אחר שהוזמו עדי מכירה אפלו ראינו אותן רומזין זה את זה, אינן נהרגין.

זו. מוציא שם רע על אשתו שהביא עדים שזנתה כשהיא ארוסה, והביא האב עדים והזימום הרי עדי הבעל נהרגין. חזר והביא הבעל עדים, והזים עדי האב הרי עדי האב נהרגין, ומשלמין ממון לבעל: נהרגין, מפני עדי הבעל שנגמר דינם להריגה בעדותן, ומשלמין קנס, מפני שנגמר דין הבעל לשלם קנס בעדותן; ונמצאו נפשות לזה, וממון לזה.

יו. וכן שנים שהעידו על זה שבעל נערה מארסה, והוזמו נהרגין, ואין משלמין; בעל בתו שלפלוני, והוזמו נהרגין, ומשלמין הקנס לנטען. פלוני רבע השור, והוזמו נסקלין, ואין משלמין; שורו שלפלוני נסקלין, ומשלמין דמי השור לבעל השור. וכן כל כיוצא בזה.

הלכות עדות פרק כב

א. שתי כתי עדים המכחישות זו את זו, שבא עד אחד מפת זו ועד אחד מפת זו והעידו בעדות אחרת אין כאן עדות: שהרי בודאי אחד מהן שקרן, ואין ידוע מי הוא משניהן.

ב. באה כת זו בפני עצמה, ובאה כת זו בפני עצמה והעידה עדות אחרת מקבלין כל אחת מהן בפני עצמה.

ג. ראובן שהוציא על שמעון שני שטרות, אחד במנה ואחד במאתים, וכפר שמעון בשני השטרות, ועדי שטר זה כת אחת מאותן השתים שהכחישו זו את זו, ועדי השטר השני הכת השניה הרי שמעון משלם מנה, שיד בעל השטר על התחתונה; וישבע על השאר.

ד. ויראה לי ששבועה זו שישבע על השאר, בנקיטת חפץ כדין מודה במקצת, שהרי יש עליו שני עדים כשרים מעידין במקצת הממון שכפר בכולו, ולא תהיה הודית פיו גדולה מהעדת עדים כמו שבארנו.

ה. הוציא ראובן שטר על לוי, ועדיו כת אחת משתיהן, והוציא שמעון שטר שני על לוי, ועדיו הכת השניה, ולוי כופר בשניהם הרי ראובן נשבע ונוטל, ושמעון נשבע ונוטל: שודאי אחד מהן יש לו אצלו. ושבועה זו בתקנת חכמים, כדין חנוני על פנקסו.

ו. הוציא ראובן שטר על שמעון, ועדיו כת אחת מהן, והוציא שטר שני על לוי, ועדיו הכת השניה, וכל אחד מהן כופר בו המוציא מחברו, עליו הראיה: הואיל ואין ראובן יכול לקיים אחד משני שטרות הרי כל שטר מהן פחרס, ושני הנטענין נשבעין הסת ונפטריין.

ז. במה דברים אמורים, בשבאו שתי הכתות להעיד כאחד. אבל כל המוציא שטר שיש בו עדות כת אחת משתיהן, הרי זה גובה בו. ואם הוציא אחר כך, בין הוא בין אחר, שטר שני שיש בו

עדות הכת השניה הרי זה גובה בו, בין מן הלווה הראשון בין מאחר: שהרי כל כת משתייהן, באה בפני עצמה והעידה.

ח. מי שהביא עדים ונחקרה עדותן, והוזמו, וחזר והביא עדים אחרים באותה הטענה עצמה, והוזמו, אפלו מאה פת, ואחר כך הביא עדים באותה הטענה עצמה, ונמצאת עדות אלו האחרונים מכוננת דנין על פיהם: שאף על פי שהחזק זה שטען טענה זו להביא עדים שקרנים, הרי לא החזקו אלו העדים האחרונים שהן משקרין.

ט. אבל שטר שקרא עליו ערער, והוא שיבואו שנים ויאמרו ממנו שאל לזיף לו שטר זה אף על פי שנתקים השטר מחותמיו, אין גובין בו לעולם. ויראה לי שאם באו עדי השטר, והעידו הן בעצמן על כתב ידם גובין בו.